

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/8, p. 51-70

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11649>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

This article was checked by iThenticate.

A LEADER AND A SYMBOL PERSONALITY: NECMETTİN ERBAKAN

Durdu Mehmet BİÇKES* - *Celal YILMAZ*** - *Hakan BAKKAL****

ABSTRACT

All social, economic, political and other similar structures (family, group, enterprise, community, nation, Ummah, etc.) called organizations aim to achieve their goals. When there is a goal, the competition naturally becomes inevitable. Many organizational and environmental factors are determinant to achieve goals. Leadership has an important place in these factors. Because it has gripping role to lead to environmental change, comply with organizational and environmental factors, determine goals and direct them to realize the determined objectives. Therefore, effective leadership and true management are essential to achieve goals. When organizations are not properly managed, various problems arise, such as diverging from objectives, facing serious risks, narrowing activities, losing customers to their competitors, and even negative effects on shareholders. The greatest organizations are the nations and religious communities, like Ummah among the organizational structures. The global problem is particularly summarized as "mischief on the earth" in this study. It is needed a *symbol leader* with the required merits to resolve the global problems, to change the present global exploiting system and organize the people who share the idea of "justice for all". Necmettin Erbakan, who is one of the most important figures of the recent Turkish political life, has endeavoured to make this ideal come true and pass it to the people all his life. Because of his efforts, he has been regarded by his contemporaries who share same ideals as one of *the symbol personalities* who have struggled for 'right and superstitious'.

STRUCTURED ABSTRACT

Individuals sharing the same ideals prefer to coalesce under various structures to realize their common goals which they cannot reach alone. These structures are called organizations. The smallest emerges as a family and the largest as an Ummah, Islamic community. Without any reserve, all organizations have a couple of aims to fulfil. Realizing any goals require the presence of a leader with the required qualifications

* Yrd. Doç. Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, El-mek: dmbickes@nevsehir.edu.tr

** Okt. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, El-mek: cyilmaz@nevsehir.edu.tr

*** Arş. Gör. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, El-mek: hbakkal@nevsehir.edu.tr

(İbicioğlu, 1998: 23). When organizations are not properly managed, various problems arise, such as diverging from objectives, facing serious risks, narrowing activities, losing customers to their competitors, and even negative effects on shareholders. The problem, in particular, arising on a global scale is summarized in the Qur'an as "plotting mischief in the earth, destroying crop and progeny" (Surat al-Baqara, verse 205). The first required condition for the process of solving the problems and establishing a new system on the basis of right and justice is the presence of a leader with necessary features and a symbol personality. Necmettin Erbakan, who established the 'Islamic View (National Opinion)' movement as to realize this transformation and led it to his death revealed the structures/organizations, 'the task of wave breaking and wave forming' (Kaplan, 2016) and succeeded in forming some of these structures/organizations whenever he got an opportunity. In this study, firstly, the concepts of leader and symbol personality are studied and then the required qualifications of a leader with a symbol personality are particularly given with a case study of Necmettin Erbakan.

The concept of a leader is particularly defined in this study as follows: Leader is a person who changes peoples' value judgements (paradigms), motivates them with internal resources, has a direct impact on the flow and consequences of events and instils the idea that every result is a success after all has been done in people's thought. Symbol leader is a person who plays a key role in the establishment of an organization or system, its maintenance, sustainability and development and revives the system when it has moved away from its origin. Also a symbol leader is perceived as a common value by the individuals who participate in the system or organization.

Kaplan (2016) states that "Necmettin Erbakan is the first major symbol leader of Turkish Republican history" and there is a difference in nature between symbol leader and charismatic leader. Symbol leader changes the course of history whereas charismatic leader energizes the history (Kaplan, 2016). In this sense, Erbakan disseminated the seeds of a new civilization system to his era, eradicating the present system of exploitation in a global scale and based on right and justice. That is the system to be shared firstly by Turkish people, next whole Ummah and then all people that expect justice. He cannot fully reach his ideals in his era even though his ideas which he has created against imperialism and Zionism, based on exploitation system, and communism spreads a broad range of territory and has a considerable support by some of society. There are several factors negatively influencing his success such as lack of broadcasting his ideas on mass media, negative perception management on his personality and movement, frequently political ban, periodically the elimination of his staff and the closure of some of his political parties due to various reasons. During the period of his new world system based on right and justice, these obstacles limit the spread and acceptance of his ideas and the flow of perception, considering him as a symbol leader by Turkish people, Ummah and any exploited people in the world. However the level of the perception, seeing him as a symbol leader in the establishment of 'Great New Turkey Again' and 'A Liveable World' will gradually increase as long as the events, occurring over time justifies his thoughts.

Turkish Studies

It is possible to consider the leadership style of Necmettin Erbakan, the leader of Islamic View, within the framework of the spiritual leadership model when his ideas, discourses and behaviours are examined. Spiritual leadership rejects the leadership models that focus on individual interests. These models are nourished by implicit values such as wealth, prestige and power. On the other hand spiritual leadership depends on transcendent values summarized as moral and religious values (Fairholm, 1996: 12). In this sense, Erbakan (1996) refers to transcendent values which the spiritual leadership deals with by clarifying that the prominence of wealth, prestige and power leads to great injustices but the value which should be prioritised is 'righteous'. Similarly, it is often emphasized that one of the basic discourses of Islamic View Movement is 'morality and spirituality' (Erbakan, 1973: 26, Ersin and Yıldırım, 2016: 144). Yorgancılar states that the idea lying under this rhetoric is the rejection of any philosophy based on extreme greediness and hedonism (Öz, 2011: 48).

There are a limited number of studies on symbol personality in the literature (Heine, 1990; Bentz, 2012; Angosto-Ferrandez, 2016). However, it is not encountered a study solely dealing with the characteristics of a political leader as a symbol personality in the literature reviews. So, the distinctive merits of symbol figures have been developed by reviewing of Necmettin Erbakan's life in this study. Here are the characteristics:

- Multifaceted personality,
- Guidance of religion, wisdom and science,
- Commitment to transcendent values,
- A different paradigm,
- Variety in perception of success,
- Inclusive approach,
- Goal-orientedness,
- Standing firm,
- Testimony of the time,
- Strategic depth,
- Source of motivation.

It is a great struggle to come forward in the international arena and make the world a habitable place for all living beings because, the competition is much more furious than the one among individuals and businesses in this arena. Globalization, stemming from technological developments and the transformations has variously distinguished the competition between nations (Preyer, 2002: 93). Globalization is regarded as a tool of contemporary colonialism by a number of researchers (McLaren and Farahmandpur, 2001, Ştefanachi, 2011: 313).

Necmettin Erbakan has come up with the idea that the present global exploitation system, lasting for centuries, would be halted by the activities of people who have common sense for the idea 'Great New Turkey Again' and 'A Liveable World'. Consequently, Erbakan has become

---

Turkish Studies

one of the symbol figures of the struggles to overcome injustice through his idea of 'A Liveable World' where the right and justice is prioritised and his fighting against global exploitation system.

Keywords: Leader, spiritual leadership, symbol leader, Islamic View (National Opinion), Necmettin Erbakan.

LİDER BİR KİŞİLİK VE SEMBOL BİR ŞAHSİYET OLARAK NECMETTİN ERBAKAN

ÖZET

Bireylerin ve bireyler tarafından oluşturulmuş örgüt adı verilen irili ufaklı (aile, grup, işletme, cemaat, ulus, ümmet vb.) tüm sosyal, ekonomik, siyasi ve benzeri yapılanmaların gerçekleştirmek istedikleri bir takım amaçları söz konusudur. Amacın söz konusu olduğu yerde rekabetin varlığı da kaçınılmaz olmaktadır. Amaçların gerçekleştirilmesi noktasında örgütsel ve çevresel bir çok faktör belirleyici olabilmektedir. Çevresel değişimleri yönlendirme, örgütsel ve çevresel faktörler arasında uyum sağlama, amaç belirleme ve belirlenen amaçları gerçekleştirmek için sahip olunan kaynakları yönlendirme ve benzeri alanlarda sürükleyici bir işleve sahip olması nedeniyle liderlik bu faktörler içerisinde özellikli bir öneme sahiptir. Dolayısıyla amaca ulaşabilmek için etkin liderlik ve doğru yönetim temel gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Örgütler doğru şekilde yönetilmediklerinde, amaçlardan uzaklaşma, yaşamsal risklerle karşı karşıya kalma, faaliyet alanlarında daralma, müşterilerini rakiplerine kaptırma ve hatta paydaşların süreçten olumsuz etkilenmesi gibi çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Örgütsel yapılanmalar içerisinde en büyükleri uluslar ve ümmetlerdir. Konumuz özelinde küresel ölçekte ortaya çıkacak sorun, ilahi ifadeyle "yeryüzünde fesat çıkarma" şeklinde özetlenmiştir. Küresel ölçekte yaşanan sorunların çözüme kavuşturulması, işlemekte olan küresel sömürü sisteminin çarklarını tersine çevirebilecek donanıma sahip bir liderin, "herkes için her zaman adalet" ortak paydasına sahip olan insanları organize etmesini gerektirmektedir. Yakın dönem Türk siyasi hayatının en önemli figürlerinden biri olan Necmettin Erbakan siyasi hayatı boyunca bu ideali insanlara aşılama ve hayata geçirmeye gayret etmiştir. Bu gayretleri nedeniyle de, aynı ideale sahip olan çağdaş insanlar tarafından 'Hak-Batıl mücadelesinin' sembol şahsiyetlerinden biri olarak kabul görmüştür.

Anahtar Kelimeler: Lider, ruhsal liderlik, sembol lider, milli görüş, Necmettin Erbakan.

INTRODUCTION

Individuals sharing the same ideals prefer to coalesce under various structures to realize their common goals which they cannot reach alone. Individuals' own intent is decisive on the formation of these structures as well as the other effective factors. These structures are called organizations. The smallest emerges as a family and the largest as an Ummah, Islamic community. Without any reserve, all organizations have a couple of aims to fulfil. The aim of Ummah is to build up a livable

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/8

world where human beings and all creatures and even the future generations live peacefully while the aim of any family is to maintain generations by growing up conscious individuals. It is certain that many organizations carry on their activities in a furious competitive environment, with some of exception. Individuals and structures formed by people/individuals (family, group, organization, community, nation and Ummah etc.) need the presence of a leader with the required qualifications to maintain and develop their organizations and reach their goals (İbicioğlu, 1998: 23). It is expressed in literature that the essential condition for the effective management of social, politic, economic and national structures and the achievement of objectives depends on leader's ability how to adapt environmental conditions (Mihalcea, 2014: 443). When managers or leaders with inadequate merits are effective in decision-making mechanisms, various problems can arise such as diverging from objectives, facing life risks, narrowing the fields of activity and decrease in the number of followers. The problem, in particular, arising on a global scale is summarized in the Qur'an as "plotting mischief in the earth, destroying crop and progeny" (Surat al-Baqara, verse 205). The first required condition for the process of solving the problems and establishing a new system on the basis of right and justice is the presence of a leader with necessary features and a symbol personality. Necmettin Erbakan, who established the 'Islamic View (National Opinion)' movement as to realize this transformation and led it to his death revealed the structures/organizations, 'the task of wave breaking and wave forming' (Kaplan, 2016) and succeeded in forming some of these structures/organizations whenever he got an opportunity. The greatest evidence showing that his suggestions and opinions are sagacious is the obstacles and difficulties brought on the way of his ideals, "Great New Turkey Again", "A Liveable World" and "A New World". Firstly, the concepts of leader and symbol personality are studied and then the required qualifications of a leader with a symbol personality are particularly given with a case study of Necmettin Erbakan in this paper.

LEADER AND SYMBOL PERSONALITY

The concept of leadership is generally defined as the ability to influence others, make new followers and motivate them to a certain aim, build up a vision and persuade people to join the organization in a desirable future (Han, 2015: 1-2). Furthermore, it is inclusively defined as the art of mobilizing people who desire to struggle for common goals and shared vision (Meng, 2016: 409). Fry (2003: 709) explains the elements underlying extraordinary achievements of leaders as challenging present structures, being a galvaniser for the shared vision, mobilizing the followers, paving a way, guiding and pioneering them by accordance with shared values. So, it can be inferred that followers regarding the leader credible in terms of these elements will pay more altruism, effort and commitment.

Leadership is plural but the one which creates trust, sincerity and synergy for group, organizational and social success. Leadership is accepted as plural when a leader is followed by the followers because the presence of leader makes sense when there are followers (Anderson, 2008: 35). It is certain that leaders have an effect on building and strengthening individual, group and organizational values (Fry, 2003: 708). Similarly, Franco and Matos (2015: 427) state that the frequency of mistakes will increase and the probability of success will decrease without a leader with the required merits.

On the basis of the explanations above, the concept of a leader is particularly defined in this study as follows: Leader is a person who changes peoples' value judgements (paradigms), motivates them internal resources, has a direct impact on the flow and consequences of events and instils the idea that every result is a success after all has been done in people's thought. This definition also includes some qualities which a *symbol leader* should have. It is possible to note that a *symbol leader* is more effective than a leader at this point. However the differences between these two concepts are

not defined, as the study is carried out with a particular case study on Necmettin Erbakan. So the concept of leader is identified with the concept of *symbol leader* in this study.

Symbol is an asset which is strongly adopted by the individuals in an organization and symbolizes a common value, experience, purpose and ideal. This asset can be tangible or intangible and a person or an object. It can also be a figure, a word or a phrase. For example crescent stands for Islam, cross for Christianity, flags for freedom and independence, election for democracy and Mehmet I, Mehmet the Conqueror is the symbol of conquest of Istanbul. Symbols embody abstract values (Firth, 2011: 54) and have a wide range of effects on social harmony (Bentz, 2012: 291). Hence it is possible to say that symbol leaders have great influences on the creation and revitalization of ideals, mobilization of followers, and instilment of an idea that ideals can be achieved and so on. Within the context of these explanations, symbol leader is a person who plays a key role in the establishment of an organization or system, its maintenance, sustainability and development and revives the system when it has moved away from its origin. Also a symbol leader is perceived as a common value by the individuals who participate in the system or organization.

Kaplan (2016) states that “Necmettin Erbakan is the first major symbol leader of Turkish Republican history” and there is a difference in nature between symbol leader and charismatic leader. Symbol leader changes the course of history whereas charismatic leader energizes the history (Kaplan, 2016). In this sense, Erbakan disseminated the seeds of a new civilization system to his era, eradicating the present system of exploitation in a global scale and based on right and justice. That is the system to be shared firstly by Turkish people next whole Ummah then all people that expect justice.

However he cannot fully reach his ideals in his era even though his ideas which he has created against imperialism and Zionism, based on exploitation system, and communism spreads a broad range of territory and has a considerable support by some of society. There are several factors negatively influencing his success such as lack of broadcasting his ideas on mass media, negative perception management on his personality and movement, frequently political ban, periodically the elimination of his staff and the closure of some of his political parties due to various reasons. During the period of his new world system based on right and justice, these obstacles limit the spread and acceptance of his ideas and the flow of perception, considering him as a symbol leader by Turkish people, Ummah and any exploited people in the world. However the level of the perception, seeing him as a symbol leader in the establishment of ‘Great New Turkey Again’ and ‘A Liveable World’ will gradually increase as long as the events, occurring over time justifies his thoughts.

THE LEADERSHIP STYLE OF NECMETTİN ERBAKAN

There are several leadership theories discussed in the literature. It is possible to consider the leadership style of Necmettin Erbakan, the leader of Islamic View, within the framework of the spiritual leadership model when his ideas, discourses and behaviours are examined. The spiritual leadership model was developed by Fairholm (1996, 1997, 2000) and built on the ideas of Greenleaf's (1977) servant leadership model. The model presents a holistic approach that takes into account the capacities, potentials, needs and interests of leaders and followers as well as organizational goals (Meng, 2016: 411). The theory of spiritual leadership develops within the framework of an intrinsic motivation model and bases on some features such as faith, hope and sacrifice (Fernando et al., 2009: 523). Moxley (2000) states that there are four main points: body, mind (rational thinking), heart (emotions and feelings) and spirit on the basis of spiritual leadership (Osboei and Nojabae, 2016: 1849). It is essential that these four points, which form the essence of human beings, should be brought together to obtain high efficiency from individuals (Baloğlu and Karadağ, 2009: 173). In addition Fry (2003: 694-695) argues that spiritual leadership is a kind of leadership style that aims

---

to bring together values, attitudes and behaviours, required to motivate the individual and others internally and helps them to reach spiritual salvation.

Spiritual leadership rejects the leadership models that focus on individual interests. These models are nourished by implicit values such as wealth, prestige and power. On the other hand spiritual leadership depends on transcendent values summarized as moral and religious values (Fairholm, 1996: 12).

In this sense, Erbakan (1996) refers to transcendent values which the spiritual leadership deals with by clarifying that the prominence of wealth, prestige and power leads to great injustices but the value which should be prioritised is 'righteous'. Similarly, it is often emphasized that one of the basic discourses of Islamic View Movement is 'morality and spirituality' (Erbakan, 1973: 26, Ersin and Yıldırım, 2016: 144). Yorgancılar states that the idea lying under this rhetoric is the rejection of any philosophy based on extreme greediness and hedonism (Öz, 2011: 48).

Spiritual leaders do not make any concessions on the fundamental values rising on moral and religious values (April et al., 2010: 153). Because the moral and religious values embedded in the value systems of individuals or societies identify individuals and society. Concessions on these values that develop and grow together with individuals and societies result in the change of individuals and society (April et al., 2010: 154). So it is concluded that spiritual leaders occasionally oppose and conflict with alternative and foreign value systems (Fairholm, 2000: 144).

Necmettin Erbakan, one of the most important figures of Turkish political life, has taken the religion of Islam as a reference to form his ideology (Yılmaz, 2009: 95, Ersin and Yıldırım, 2015: 168). Erbakan (2016: 141) emphasizes that the Islamic View represents Turkish national values. Yılmaz (2016: 1176-1177) states that the Islamic View has not changed its line since its foundation referring to the statements of the political parties, under the leadership of Erbakan and established by the Islamic View Movement. Besides, he expresses that even some who have experienced personal change and transformation have abandoned the Islamic View Movement by seeking a new movement compatible with their changed ideals as they cannot intervene in the basic arguments of the movement. However Erbakan has never make concessions on the fundamental values structuring his ideology despite of the divisions in his movement, the closure of some of his political parties, the elimination of his staff, political ban and similar obstacles. Erbakan's global and local opponents, who consider him as a threat to their positions have used a variety of negative methods to remove him from policy, such as disinformation and perception management. However, these initiatives have not had sufficient respond from the community (Arslan, 2015: 136).

Spiritual leadership through membership and mission awareness, aims to ensure that leaders and followers have jointly access to their basic goals in terms of spiritual well-being, create a vision and value alignment between the individual, the empowered team and organization levels and finally to promote the level of commitment and productivity (Salehzahed et al. , 2015: 347).

Erbakan (2014: 245) highlights that the basic principle of Islamic belief is to work for human beings so that all can live humanly. So he indicates that the principle of Islamic View Movement is compassion and goal of it is to create a new world that will provide happiness for all mankind. Erbakan (2014: 44) sees the most prominent point of humanity as "doing things that can be conducive to the salvation of mankind". He summarizes the ultimate goal of all what he has done is just "to win the pleas of Allah" which will help the spiritual well-being of individuals (Sonur, 2015: 64).

It would be appropriate to scrutinize the main points of the spiritual leadership model by Fairholm (1996: 13) in order to better understand the structure and purpose of the spiritual leadership. These points are:

- Organizational philosophy and vision, carefully designed and internalized in organizational culture,
- Effort to be the best in a holistic sense of personal value and other forms of development,
- The commitment to serving others and asking for their well-being,
- Mutual trust and sense of interactivity,
- A genuine concern for individual and organizational goals,
- Climate that promotes justice, objectivity, originality and creativity,
- Synergy, team work and commitment to spirit of sharing,
- Justice and honesty in all interpersonal relationships,
- Simplicity and flexibility of structure and system,
- A process that emphasizes sustainability in the evaluation of development.

CHARACTERISTICS OF NECMETTIN ERBAKAN'S SYMBOL PERSONALITY

There are a limited number of studies on symbol personality in the literature (Heine, 1990; Bentz, 2012; Angosto-Ferrandez, 2016). However, it is not encountered a study solely dealing with the characteristics of a political leader as a symbol personality in the literature reviews. So, the distinctive merits of symbol figures have been developed by reviewing of Necmettin Erbakan's life in this study. As these characteristics are limited to the point of view of the researchers, it definitely requires criticism and enrichment. Here are the characteristics:

- **Multifaceted personality:** scientific accumulation, scientist identity, politician, leadership, rich spirituality. Karahalil (2017: 53) states that Erbakan is named as 'Hodja' due to his multifaceted personality.

- **Guidance of religion, wisdom and science:** Erbakan (2016: 215) expresses that the roots of truth are revealed through wisdom and science extending to divine system. In his speech at the programme of Sacred Birth Week organized by Religious Foundation, he defines the relationship among science, wisdom and religion (Erbakan, 1997):

“Science is like a compass in the hand of a man who is lost in a forest at night. You can look at the sky and see Minor and Major Ursa and detect the North using your wisdom. However what direction will I go to escape from this forest full of with danger? What if the monsters were waiting for me behind the trees in the North and other dangers in the South? North does not mean the certain truth. So wisdom is must for salvation and happiness. And both religion and Qur'an, indicating the dangers are also must like a compass. Human need a compass and a map. Those who believe that they will find happiness just relying on wisdom and science are mistaken. Religion is inherent and essential, and an inevitable part of salvation and happiness.”

- **Commitment to transcendent values:** Erbakan's principles in his 42 years of political life are based on the values of his belief system (Yılmaz, 2009: 95; Ersin and Yıldırım, 2015: 168; Erbakan, 2016: 141). Due to transcendent values, he always considers the interest of Turkey and its citizens not himself and his movement even if he faces to injustices in his political effort. In this

sense, he constantly invites his followers to common sense and refrains from discourse that would cause social tension and conflicts (Yılmaz, 2017: 286). He prefers the persuasion and education method to achieve his ideals instead of pursuing a policy of violence (Vielhaber, 2012: 47).

- **A different paradigm:** Emphasizing the importance of intangible resources (belief, motivation, effort, etc.) as well as believing in the necessity of tangible resources. Erbakan believes that any attempt for the welfare of all mankind will be successful, rather than practices that will provide interest to any individual, group or society and which will negatively influence the others. So Erbakan (2014, 249) expresses that doing things that prioritize the allowance of Allah will bring about the help of Allah, and in this case, the goal will be definitely reached. Here are a few examples which he frequently utters in his speeches, indicating his paradigm: “There is a possibility if there is faith”, “We will continue to build ships on the land and believe that Allah will bring the sea to our feet” and “They are the butterflies’ wing flaps which direct the storms”.

- **Variety in perception of success:** Success is evaluated with effort for the goal not with result. Erbakan suggests that individuals should serve for humanity during their life span so that they could give an account of each breath in their lives because he thinks that life is trust given by creator (Erbakan, 2014: 246).

- **Inclusive approach:** The targets are not limited only to oneself, the movement or the country, but as a whole firstly the Islamic Ummah, and then the entire humanity. In this sense, Erbakan (2016: 146) usually states that the main objectives of the Islamic View Movement are "Great New Turkey Again", and "A Liveable Turkey" and “A New World”.

- **Goal-orientedness:** Focus on permanent long-term gains rather than temporary short- and medium-term gains. Erbakan’s these statements; "We are not doing politics, we are jehading" and "We are working for future generations, not for elections" exemplify his goal perspective.

- **Standing firm:** Remaining convinced that they will fulfil the goal sooner or later despite the obstacles, injustice and failures. “They took our horse, but not our route, it still exists" these remarks clarify his personality in which he stands firm against any difficulties and obstacles (Yıldırım, 2016).

- **Testimony of the time:** Necmettin Erbakan’s ideas and foresights still maintain update though his contemporaries’ ones faded away in their era. In addition, time has revealed that his ideas and discourse are right although they were not widely accepted in his era. Such that; one of the most frequently spoken sentences today is "Erbakan was very right”.

- **Strategic depth:** he reveals the present exploitation system with all its aspects and proves a new system in details. One acts as a ‘wave breaker’ which will remove the present global exploitation system and the other one ‘wave former’ which will establish a new world built on justice and right. Erbakan expresses that international organizations such as the United Nations, the World Bank, the IMF, the EU and NATO are working for the subversion of humanity. It is necessary to establish organizations which maintain the superiority of right and justice and work for the benefit of humanity. So, these are his suggestions: United Nations, Political Will Organization (Siyasi İrade Teşkilatı), Technological Cooperation Agency (Teknolojik İşbirliği Teşkilatı), Economic Cooperation Agency (Ekonomik İşbirliği Teşkilatı), Cultural Cooperation Agency (Kültür İşbirliği Teşkilatı) World Bank, and Consciousness-raising and Publicity Agency (Şuurlandırma ve Tanıtma Teşkilatı) and a new currency instead, (Akgül, 2011: 61, Erbakan, 2014: 90, Erbakan, 2016: 43).

- **Source of motivation:** Erbakan transformed his political movement that he initiated in 1969 as an independent MP candidate from Konya in Turkey into an internationally organized structure. This success lies in motivating his followers with spiritual motivation tools. Vielhaber (2012:50) notes that Erbakan is quite talented in linking the religious duties and obligations with ideas and goals.

Necmettin Erbakan became one of the leading actors of Turkish and World politics in his political life due to these merits and his personality. His ideas and implementations which depend on repealing the present exploiting system and making up a new world system, based on right and justice, lead to a need for reforming the present process and system.

CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

It is a great struggle to come forward in the international arena and make the world a habitable place for all living beings because, the competition is much more furious than the one among individuals and businesses in this arena. Globalization, stemming from technological developments and the transformations has variously distinguished the competition between nations (Preyer, 2002: 93). Globalization is regarded as a tool of contemporary colonialism by a number of researchers (McLaren and Farahmandpur, 2001, Ştefanachi, 2011: 313). It is claimed that globalization has been developed according to the interest of certain centres, headed by the United States of America. Nations out of the centre don not have the power to determine the world economy, politics, culture and future as they are fragmented and scattered. As a result, these nations have no alternative but conforming to the decisions and the conditions imposed by the centres (Karabiçak, 2002: 117). So this environment helps them to exploit the physical and human richness of the nations because globalization is used as a means of exploitation. The destiny of these nations will not change unless the fragmentation is resolved. In this sense, Kotler and et al. (2009: 108) state that countries' politicians who want to come forward in such a global competitive environment, dedicatedly built by strategic alliances should create their own policies of competitive and strategic cooperation.

Necmettin Erbakan has come up with the idea that the present global system would be halted by the activities of people who have common sense for the idea 'Great New Turkey Again' and 'A Liveable World' even though a lot of politicians are in learned helplessness due to global exploitation system, lasting for centuries. In this sense, he has thus put forward the organizations and structures which will operate as 'wave breaking' and 'wave forming' functions. In addition, he has made a great effort to convey these structures into life when he has the authority. Erbakan has become one of the symbol figures of the struggles to overcome injustice through his idea of 'A Liveable World' where the right and justice is prioritised and his fighting against global exploitation system.

Can (2011: 17) compares Islamic View Movement to moso bamboo tree. According to this analogy, it is possible to conclude that this movement will sustain its existence and reach its goals with the power it has acquired from its origins as it rises on the fundamentals of belief values and roots in social depths. Islamic View Movement, founded by Necmettin Erbakan, basically deals with human beings and everything related to humanity (Tuna, 2012: 163) and assumes a world in which morality prevails (De Leon et al., 2009: 208). The ultimate aim of the movement is to establish a new system in which every individual can humanly live rather than an exploitation mechanism based on power, privilege and benefit (Erbakan, 1991: 15). Finally, Erbakan (2014: 250) defines the cause of this struggle, which is the essence of his life, as saying "I did not fight for a position, fame, prosperity, or elections, but just for Allah's sake".

GİRİŞ

Aynı ideale sahip bireyler yalnız olarak gerçekleştiremeyecekleri ortak amaçlarına ulaşabilmek için çeşitli yapılanmalar altında bir araya gelme yolunu tercih etmektedirler. Bu yapılanmaların oluşumunda bireylerin kendi iradeleri etkili olabildiği gibi zaman zaman başkaca faktörlerde belirleyici olmaktadır. Örgüt adı verilen bu yapılanmaların en küçüğü aile, en büyüğü ise ümmet olarak karşımıza çıkmaktadır. İstisnasız bütün örgütlerin gerçekleştirmek istedikleri bir takım amaçları söz konusudur. Ailenin amacı bilinçli bireyler yetiştirerek neslin devamını sağlamak iken, ümmetin amacı başta insanoğlu olmak üzere tüm yaratılmışlar ve hatta gelecek nesiller için yaşanabilir bir dünya kurmaktır. İstisnaları olmak kaydıyla, örgütlerin birçoğunun şiddetli bir rekabet ortamında faaliyetlerini sürdürmekte oldukları bilinen bir gerçektir. Bireylerin ve bireyler tarafından oluşturulmuş yapılanmaların (aile, grup, işletme, cemaat, ulus, ümmet vb.) varlıklarını devam ettirebilmeleri, büyüyüp gelişebilmeleri ve amaçlarına ulaşabilmeleri gerekli özellikleri bünyesinde toplamış bir liderin varlığına ihtiyaç duyar (İbicioğlu, 1998: 23). Bu gerçek alan yazında, ‘sosyal, siyasal, ekonomik ve ulusal yapılanmaların etkin yönetilebilmelerinin yani amaçlarına ulaşabilmelerinin temel koşulunun liderlerinin çevresel koşullara uyum sağlama yeteneklerine bağlı olduğu’ şeklinde dile getirilmektedir (Mihalcea, 2014: 443). Liyakat sahibi olmayan yönetici ya da liderler örgütlerin karar mekanizmalarında etkili olduklarında, amaçlardan uzaklaşma, yaşamsal risklerle karşı karşıya kalma, faaliyet alanlarında daralma ve müşterilerini rakiplerine kaptırma gibi çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Konumuz özelinde küresel ölçekte ortaya çıkacak sorun, ilahi ifadeyle “yeryüzünde fesat çıkarma, ekini ve nesli helak etme” (Kur’an, 2: 205) şeklinde özetlenmiştir. Yaşanan sorunların çözüme kavuşturulması, hak ve adalet temelinde yükselen yeni bir düzenin tesis edilebilmesi sürecinde ihtiyaç duyulan ilk şart, gerekli özellikleri uhdesinde toplamış lider ve sembol bir şahsiyetin varlığıdır. Bahsedilen dönüşümün gerçekleştirilebilmesi adına Milli Görüş hareketini kuran ve ölümüne dek bu harekete liderlik eden Necmettin Erbakan, dalga kıran ve dalga kuran (Kaplan, 2016) görevi görebilecek yapılanmaların neler olduğunu ortaya koymuş ve fırsat buldukça da bu yapılanmalardan bazılarını oluşturmayı başarmıştır. “Yeniden Büyük Türkiye”, “Yaşanabilir Bir Dünya” ve “Yeni Bir Dünya” ideali yolundaki teşhis ve çözüm önerilerinin isabetli olmasına en büyük delil ise önüne çıkarılan sayısız engel ve zorluklardır. Bu çalışmada, öncelikle lider ve sembol şahsiyet kavramları üzerinde durulmakta ve Necmettin Erbakan’ın liderlik tarzının alan yazındaki hangi liderlik yaklaşımıyla örtüştüğü belirlenmeye çalışılmakta, sonrasında ise Necmettin Erbakan özelinde sembol bir liderin sahip olması gereken özellikler aktarılmaktadır.

LİDER VE SEMBOL ŞAHSİYET KAVRAMLARI

Liderlik kavramı genel hatlarıyla ve öz ifadelerle; başkalarını etkileme becerisi, yeni takipçiler oluşturma kabiliyeti, takipçileri bir amaç doğrultusunda motive etme yeteneği, vizyon oluşturma becerisi ve insanları arzu edilen bir gelecekte size katılmaya ikna etme yeteneği şeklinde tanımlanabilmektedir (Han, 2015: 1-2). Daha kapsayıcı bir tanımlama ile liderlik, ortak amaçlar ve paylaşılan özelemler için mücadele etmek isteyen kişileri harekete geçirme sanatı olarak tanımlanmaktadır (Meng, 2016: 409). Fry (2003: 709) liderlerin olağanüstü başarılar elde etmelerinin temelinde, var olan yapıya meydan okumaları, paylaşılan bir vizyona ilham kaynağı olmaları, takipçileri harekete geçmeleri, yol gösterme ve yol açmaları ve paylaşılan değerlere uygun hareket ederek öncülük etmeleri şeklinde sıralanan unsurların yattığını belirtmektedir. Buradan hareketle, liderlerini sıralanan bu unsurlar açısından yüksek kredibiliteye sahip olarak algılayan takipçilerin daha fazla fedakârlık, gayret ve adanmışlık sergileyecekleri söylenebilir.

Grupsal, örgütsel ve toplumsal başarı için güven, samimiyet ve sinerji oluşturan liderlik çoğuldur. Liderliğin çoğul bir yapı olarak kabul edilmesinin temel sebebi, liderin varlığının anlam kazanabilmesinin takipçilerin varlığına bağlı olmasıdır (Anderson, 2008: 35). Liderlerin, bireysel, grupsal ve örgütsel değerleri oluşturma ve güçlendirme üzerinde etkisi yadsınamaz bir gerçektir (Fry, 2003: 708). Bu gerçekliği doğrular tarzda Franco ve Matos (2015: 427), gerekli özelliklere sahip bir lider olmadan hataların meydana gelme sıklığının artacağını ve başarı olasılığının azalacağını belirtmektedirler.

Yapılan açıklamalar çerçevesinde ve bu çalışma özelinde lider kavramı; insanların değer sayım yargılarını (paradigmalarını) değiştiren, onları içsel kaynaklarla motive eden, gerekli olan her şey yapıldıktan sonra ulaşılan her sonucun aslında kazanç olduğu düşüncesini aşıl原因, olayların akışı ve sonuçlar üzerinde doğrudan etki yaratan kişi şeklinde tanımlanacaktır. Yapılan bu tanımlama, sembol şahsiyetlerin taşınması gereken bazı özellikleri de içermektedir. Bu noktada, sembol şahsiyetlerin liderlerden daha etkin kişilikler olduğunu belirtmekte fayda vardır. Ancak çalışma Necmettin Erbakan özelinde gerçekleştirildiği için bu iki kavram arasındaki farklılıklara girilmemiş ve lider tanımlaması yapılırken sembol şahsiyetle özdeşleştirilmeye çalışılmıştır.

Sembol, ortak bir değeri, yaşanmışlığı, amacı veya ideali simgeleyen ve örgüt (sistem) içerisindeki bireyler tarafından güçlü şekilde benimsenen ve varlıklara verilen addır. Bu varlık, somut olabileceği gibi soyutta olabilir. Kişi olabileceği gibi objede olabilir. Şekil olabileceği gibi bir kelime veya cümlede olabilir. Örneğin, bayrak özgürlüğün, hilal İslam'ın, haç Hristiyanlığın, seçimler demokrasinin, Fatih Sultan Mehmet Han İstanbul'un fethinin sembolüdür. Semboller, soyut değerleri somutlaştırır (Firth, 2011: 54) ve sosyal uyum üzerinde geniş kapsamlı etkilere sahiptir (Bentz, 2012: 291). Dolayısıyla sembol şahsiyetlerin, bir idealin oluşturulması, yeniden canlandırılması, takipçilerin harekete geçirilmesi, ideale ulaşılabilmesine dair inancın aşılması ve benzeri konularda büyük etkilere sahip oldukları söylenebilir. Açıklamalar çerçevesinde sembol şahsiyet kavramı; bir örgütün ve sistemin kurulmasında, varlığını devam ettirmesinde, gelişip büyümesinde ve aslından uzaklaşmışsa aslına rücu etmesinde anahtar rol üstlenen ve sistemi oluşturan bireyler tarafından ortak değer olarak algılanan kişiler şeklinde tanımlanabilir.

Necmettin Erbakan'ın Cumhuriyet tarihinin ilk büyük sembol şahsiyeti olduğunu dile getiren (Kaplan, 2016), sembol şahsiyetle karizmatik kişilik arasında bir mahiyet farklılığı olduğunu ve karizmatik kişilerin duran tarihi harekete geçirdiklerini buna karşın sembol şahsiyetlerin tarihin akışını değiştirdiklerini belirtmiştir. Bu anlamda Erbakan, küresel ölçekte var olan sömürü düzenini ortadan kaldıracak ve yerine, öncesinde Türkiye'nin sonrasında bir bütün olarak İslam ümmetinin ve adalet özlemi içerisinde olan herkesin öncülük edeceği hak ve adalet temellerine dayanan yeni bir medeniyet inşasının tohumlarını yaşadığı çağa ekmiştir.

Yaşadığı dönemde, emperyalizm ve siyonizm kaynaklı sömürü düzenine karşı geliştirmiş olduğu düşünceler geniş bir coğrafi bölgeye yayılmış ve hatırı sayılır bir destek bulmuş olsa da, Necmettin Erbakan ideallerine tam anlamıyla ulaşamamıştır. Bunda, düşüncelerine kitle iletişim araçlarında yeterince yer verilmemesi, sık sık siyasi yasaklamalara maruz bırakılması, dönem dönem kadrolarının tasfiye edilmesi, oluşturduğu yapılanmalardan bir kısmının çeşitli gerekçelerle kapatılması, kişiliğine ve hareketine yönelik olarak girilen negatif algı politikaları, ülke ve dünya gerçeklerinin topluma olduğu gibi yansıtılmaması ve benzeri birçok faktör etkili olmuştur. Bu durum, Necmettin Erbakan'ın, hak ve adalet üzerine kurulu yeni bir dünyanın kurulması sürecinde, Türkiye toplumu, İslam ümmeti ve sömürülen dünya halkları tarafından sembol bir şahsiyet olarak algılanmasını sınırlı tutmuştur. Ancak, zaman içerisinde gelişen olaylar -ki ilk örnekleri yakın geçmişte ve günümüzde yaşanmaya başlanmıştır- onun haklılığını ortaya çıkardıkça, büyük Türkiye'nin kurulması ve dünyanın yaşanabilir bir yer kılınması mücadelesinde sembol şahsiyet olarak algılanma düzeyini de artıracaktır.

Turkish Studies

NECMETTİN ERBAKAN'IN LİDERLİK TARZI

Literatürde ele alınan çok sayıda liderlik teorisi olmakla birlikte, Milli Görüş Hareketinin lideri Necmettin Erbakan'ın liderlik tarzını, fikir, söylem ve eylemlerine bakarak ruhsal liderlik modeli çerçevesinde değerlendirmek yerinde olacaktır. Fairholm (1996, 1997, 2000) tarafından geliştirilen ruhsal liderlik modeli, Greenleaf'ın (1977) hizmetkâr liderlik modelindeki fikirler üzerine inşa edilmiştir. Model, lider ve takipçilerin kapasiteleri, potansiyelleri, ihtiyaçları ve ilgileri yanında örgütsel amaçları da dikkate alan bütüncül bir yaklaşım ortaya koymaktadır (Meng, 2016: 411). Ruhsal liderlik teorisi, içsel bir motivasyon modeli çerçevesinde gelişmekte ve inanç, umut ve fedakarlık gibi özelliklere dayanmaktadır (Fernando vd., 2009: 523). Moxley (2000) ruhsal liderliğin temelinde beden, akıl (mantıksal/akılcı düşünme), kalp (duygular ve hisler) ve ruh olarak sıralanan dört ana nokta bulunduğunu belirtmektedir (aktaran Osboei ve Nojabae, 2016: 1849). İnsan varlığının özünü oluşturan bu dört noktanın, bireylerden yüksek verim alınması için bir araya getirilmesi şarttır (Baloğlu ve Karadağ, 2009: 173). Ruhsal liderlik kavramı Fry (2003: 694-695) tarafından; kişinin kendisini ve diğerlerini içsel olarak motive etmesi için gerekli olan değerleri, tutumları ve davranışları bir araya getirerek kendisinin ve diğerlerinin ruhsal kurtuluşa ermesini hedefleyen liderlik biçimi şeklinde tanımlanmaktadır.

Ruhsal liderlik, bireysel çıkarlara odaklanan liderlik modellerinin reddedilmesini gerektirir. Bu modeller, zenginlik, prestij ve güce odaklanan örtük değerler tarafından beslenmektedir. Ruhsal liderlik ise ahlaki ve dini değerler olarak özetlenen üstün değerlere (transcendent values) dayanır (Fairholm, 1996: 12).

Bu anlamda Erbakan (1996), zenginlik, prestij ve gücü öncelemenin büyük haksızlıklara yol açtığını, öncelenmesi gereken değerlerin 'haklı olmak' olduğunu belirterek, ruhsal liderliğin dayandığı üstün değerlere atıfta bulunmuştur. Benzer şekilde, Milli Görüş hareketinin temel söylemlerinden birisinin 'önce ahlak ve maneviyat' olduğu sık sık vurgulanmıştır (Erbakan, 1973: 26; Ersin ve Yıldırım, 2016: 144). Yorgancılar, bu söylemin gerisinde, aşırı kârcı ve hazcı dünya görüşünü reddetmenin yattığını belirtmektedir (Öz, 2011: 48).

Ruhsal liderler, ahlaki ve dini değerler üzerinde yükselen temel değerleri söz konusu olduğunda hiçbir şekilde taviz vermemektedirler (April vd., 2010: 153). Çünkü birey ya da toplumların değer sistemleri içerisinde gömülü bulunan ahlaki ve dini değerler kim olduğumuzun temelini oluşturur. Birey ve toplumlarla birlikte gelişen ve büyüyen bu değerlerin değişmesi yani bir anlamda bu değerlerden taviz verilmesi, birey ve toplumun değişmesi sonucunu doğurur (April vd., 2010: 154). Bu durum, zaman zaman ruhsal liderlerin alternatif değer sistemleriyle zıt düşmelerine ve çatışmalarına yol açar (Fairholm, 2000: 144).

Türk siyasi hayatının en önemli figürlerinden biri olan Necmettin Erbakan (Vielhaber, 2012: 47), ideolojisinin oluşumunda İslam dinini referans olarak almıştır (Yılmaz, 2009: 95; Ersin ve Yıldırım, 2015: 168). Erbakan (2016: 141), Milli Görüşün milletimizin değer ölçülerini temsil ettiğini vurgulamaktadır. Yılmaz (2016: 1176-1177), Erbakan öncülüğündeki Milli Görüş hareketi tarafından kurulan siyasi partilerin seçim beyannamelerindeki söylemlerine dayanarak, Milli Görüş'ün kuruluşundan bugüne değin çizgisini değiştirmedeğini belirtmiştir. Hatta kişisel anlamda değişim ve dönüşüm yaşayan kişilerin, hareketin temel argümanlarına müdahale edemedikleri için yaşadıkları değişimle uyumlu yeni bir hareket arayışına girerek Milli Görüş hareketini terk etme yolunu tercih ettiklerini dile getirmiştir. Zaman zaman hareketinde yaşanan bölünmelere, kurduğu siyasi partilerin kapatılmasına, kadrolarının tasfiye edilmesine, dönem dönem siyaset yapmasının yasaklanmasına ve benzeri engellemelere rağmen, Erbakan ideolojisini oluşturan temel değerlerinden taviz vermemiştir. Necmettin Erbakan'ı varlıklarına tehdit olarak gören küresel ve yerel rakipleri, onu siyaseten yok etmek için dezenformasyon ve algı yönetimi gibi çok sayıda

olumsuz yöntemler kullanmışlardır. Ancak, bu girişimler toplum nazarında arzu ettikleri düzeyde karşılık bulmamıştır (Arslan, 2015: 136).

Ruhsal liderliğin amacı, lider ve takipçilerin üyelik ve görev bilinci yoluyla manevi esenlik açısından güttükleri temel hedeflere erişmelerini sağlamak, birey, güçlendirilmiş ekip ve organizasyon seviyeleri arasında vizyon ve değer uyumu oluşturmak ve sonuç olarak bağlılık ve üretkenlik düzeylerinin daha ileri noktalara taşınmasını teşvik etmektir (Salehzahed vd., 2015: 347).

İslam inancının temel ilkesinin, herkesin insanca yaşayabilmesi için çalışmak olduğunu belirten Erbakan (2014: 245), bu ilkedan hareketle liderlik ettiği Milli Görüş hareketinin esasının şefkat, amacının ise tüm insanlığın saadetini sağlayacak yeni bir dünya kurmak olduğunu dile getirmiştir. Erbakan (2014: 44) kulluğun en ileri noktasını, “bütün insanların kurtuluşuna vesile olabilecek işler yapmak” olarak görmektedir. Bütün bunların yapılmasının nihai hedefini ise, bireyi manevi esenliğe ulaştıracak olan “Allah’ın rızasını kazanmak” şeklinde özetlemiştir (Sonur, 2015: 64).

Ruhsal liderliğin yapısını ve amaçlarını daha iyi anlamak açısından Fairholm (1996: 13) tarafından ortaya konan ve aşağıda sıralanan ruhsal liderlik modelinin temel özelliklerine bakmak yerinde olacaktır. Bu özellikler şunlardır:

- Örgütsel kültüre yerleştirilmiş ve özenle tasarlanmış örgütsel felsefe ve vizyon,
- Kişisel değer ve diğer gelişim formları açısından bütünsel anlamda en iyi olma çabası,
- Başkalarına hizmet etme ve onların iyiliğini isteme taahhüdü,
- Karşılıklı güven ve etkileşimlilik duygusu,
- Bireysel ve örgütsel hedefler için gerçek bir endişe,
- Açık yüreklilik, tarafsızlık, özgünlük ve yaratıcılığı teşvik eden bir ortam,
- Birliktelik, ekip çalışması ve paylaşım ruhuna bağlılık,
- Tüm kişilerarası ilişkilerde adalet ve dürüstlük,
- Yapı ve sistemin yalınlığı ve esnekliği,
- Gelişimin değerlendirilmesinde sürekliliği vurgulayan bir süreç.

NECMETTİN ERBAKAN ÖZELİNDE SEMBOL ŞAHSİYETİN AYIRICI NİTELİKLERİ

Alan yazında, sembol şahsiyet odağında gerçekleştirilmiş sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Heine, 1990; Bentz, 2012; Angosto- Ferrández, 2016). Ancak bu çalışmalar içerisinde sembol şahsiyet olarak herhangi bir siyasi kişiliğin niteliklerini ele alan araştırmaya yapılan literatür taramalarında rastlanmamıştır. Bu nedenle, sembol şahsiyetlerin sahip olmaları gereken ayırıcı nitelikler Necmettin Erbakan’ın hayatı dikkate alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Geliştirilen bu niteliklerin araştırmacıların bakış açısıyla sınırlı olması, eleştiriye ve zenginleştirilmeye ihtiyaç duyduğunun göstergesidir. Geliştirilen bu nitelikler şunlardır:

- **Çok yönlü kişilik:** İlmî birikimi, bilim insanı kimliği, siyaset adamlığı, liderliği, zengin manevi dünyası. Karahalil (2017: 53), Erbakan’a verilen “Hoca” sıfatının gerisinde bu çok yönlü kişiliğinin yattığını belirtmektedir.

- **Din, akıl ve ilmi rehber edinme:** Erbakan (2016: 215), doğrunun kökleri ilahi nizamaya uzanan akıl ve ilim yoluyla ortaya konabileceğini ifade etmiştir. Bu anlamda en çarpıcı örnek, Erbakan'ın (1997), Diyanet Vakfı tarafından organize edilen kutlu doğum haftası programları kapsamında yaptığı konuşmada görülmektedir. Erbakan, bu konuşmasında ilim, akıl ve din arasındaki ilişkiyi şu sözlerle açıklamıştır:

“İlim ormanda yönünü kaybetmiş bir insanın pusulasına benzer. Gökyüzüne bakabilirsiniz. Büyük ayı, küçük ayı, şimal bu taraftespit edebilirsiniz aklınızla. İyi amma ben şimdi bu karanlıkta etrafımın tehlikelerle dolu olan ormandan kurtulmak için nereye gideceğim. Şu şimal tarafındaki ağaçların arkasında canavarlar beni bekliyorsa, şu taraftaki cenuptaki şu tehlikeler varsa mutlak şimal diye bir şey ifade etmez ki. Kurtulabilmem saadet bulabilmem için akıl nasıl şart ise nerde hangi tehlikeler var bunu gösteren din bunu gösteren Kur'an-ı Kerim de aynen bir pusula gibi şarttır, zaruridir. İnsana hem akıl pusula, hem harita lazım. Dolayısıyla akla dayanarak, ilme dayanarak saadet bulacağını zan edenler temelden yanılğı içindedirler. Din fitridir, zaruridir. Saadetin kaçınılmaz bir parçasıdır.”

- **Üstün değerlere (transcendent values) bağlılık:** 42 yıllık siyasi hayatında benimsemiş olduğu ilkeler sahip olduğu inanç sisteminin değerlerine dayanmaktadır (Yılmaz, 2009: 95; Ersin ve Yıldırım, 2015: 168; Erbakan, 2016: 141). Bağlı olduğu üstün değerler nedeniyle, siyasi mücadelesi kapsamında yaşadığı haksızlıklar karşısında dahi kendisini ve hareketini öncelemektense ülkesinin ve toplumunun çıkarlarını dikkate almıştır. Bu anlamda, takipçilerini sürekli olarak sağduyuya davet etmiş, toplumsal gerginlik ve çatışmaya neden olacak söylemlerden ısrarla kaçınmıştır (Yılmaz, 2017: 286). Şiddet yanlısı bir politika gütmek yerine ideallerine ulaşmak için ikna ve eğitim metodunu tercih etmiştir (Vielhaber, 2012: 47).
- **Değer sayımında farklılık (Paradigma farklılığı):** Fiziksel kaynakların gerekliliğine inanmakla birlikte, soyut kaynakların (inanç, motivasyon, gayret gibi) öncelikli olduğunu vurgulaması. Zaman zaman dile getirmiş olduğu, *“İman varsa imkânda vardır”*, *“Biz karada gemiler yapmaya devam edeceğiz lakin inanacağız ki, Allah (c.c) denizi ayağımıza getirecektir”* şeklindeki sözleri paradigma anlayışındaki farklılığı gözler önüne sermektedir.
- **Başarı anlayışında farklılık:** Başarıyı ulaşılan sonuçla değil, gösterilen gayretle değerlendirmesi.
- **Kapsayıcı yaklaşım:** Hedeflerinin, sadece kendisi, hareketi ya da ülkesi ile sınırlı olmayıp bir bütün olarak öncesinde İslam ümmetini sonrasında ise tüm insanlığı kapsaması. Bu anlamda Erbakan (2016: 146), Milli Görüş hareketinin temel hedeflerinin *“Yeniden Büyük Türkiye”*, *“Yaşanabilir Bir Türkiye”* ve *“Yeni Bir Dünya”* olduğunu her fırsatta dile getirmiştir.
- **Amaçsal odaklanma:** Geçici olan kısa ve orta vadeli kazanımlar yerine kalıcı olan uzun vadeli kazanımlara odaklanma.

“Bir çiçekle bahar olmaz. Ama her bahar bir çiçekle başlar.” (N. Erbakan)

“Fırtınalara yön veren keleklerin kanat çırpışındır.” (N. Erbakan)

Turkish Studies

- **Yılgınlık göstermeme:** Süreç içerisinde yaşamış olduğu engellemeler, haksızlıklar ve başarısızlıklar karşısında yılgınlık göstermeyip er ya da geç hedefe ulaşılacağına dönük inancını kaybetmemesi.

“Atımızı alan yolumuzu da almadı ya” (N. Erbakan)

- **Zamanın şahitliği:** Söylemleri yaşadığı dönemde çokça kabul görmese de, zaman içinde gelişen ve yaşanan olayların haklılığını ortaya çıkarması. Çağdaşı olan siyasi liderlerin fikir ve öngörülerini yaşadıkları dönemle sınırlı kalırken, sembol şahsiyet olarak Necmettin Erbakan’ın fikir ve öngörülerini vefatından sonra da tazeliğini sürdürmektedir. Öyle ki; “Erbakan hoca çok haklıymış” sözü, vefatından sonra Erbakan için en sık söylenen cümle haline gelmiştir (Kurdaş, 2016).
- **Stratejik derinlik:** Hak ve adalet üzerine inşa edilmiş yeni bir dünyanın kurulabilmesi için, var olan sömürü düzenini tüm yönleriyle ortaya koyması ve sömürü düzenini yok edip (dalga kıran) adaleti tesis edecek (dalga kuran) yapılanmaların neler olduğunu detaylarıyla aktarması.

Erbakan, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, IMF, AB ve NATO gibi uluslararası kuruluşların insanlığın ifsadı için çalışmakta olduklarını belirtmektedir. Bunların yerine hak ve adaleti üstün tutan ve insanlığın iyiliğine çalışan kuruluşların kurulması gerektiğini belirtmiştir. Bu kuruluşları, birleşmiş milletler, siyasi irade teşkilatı, teknolojik işbirliği teşkilatı, yeni para birimi, ekonomik işbirliği teşkilatı, dünya bankası, kültür işbirliği teşkilatı ve şuurlandırma ve tanıtma teşkilatı olarak sıralamıştır (Akgül, 2011: 61; Erbakan, 2014: 90; Erbakan, 2016: 43).

- **Güçlü bir motivasyon kaynağı olma:** 1969 yılında Konya’da bağımsız milletvekili adayı olarak başladığı siyasi mücadelesini uluslararası arenada örgütlenmiş bir yapıya dönüştürmüştür. Bu başarısının temelinde, takipçilerini manevi motivasyon araçlarıyla motive etmesi yatmaktadır. Vielhaber (2012: 50), Erbakan’ın bireyin dini görev ve yükümlülükleri ile dile getirdiği fikir ve hedefler için gayret gösterme arasında bağlantı kurma konusunda oldukça yetenekli olduğunu dile getirmektedir.

Bu ve benzeri bireysel özellikleri sayesinde Necmettin Erbakan yaşadığı dönemde Türkiye ve dünya siyasetinin baş aktörlerinden biri haline gelmiştir. Var olan sömürü düzenini ortadan kaldırıp hak ve adalet temelleri üzerinde yükselen yeni bir dünya kurulabileceğine dair geliştirdiği fikirler ve uyguladığı stratejiler, yaşanmakta olan sürecin yeniden şekillenmesine neden olmuştur.

SONUÇ VE ÖNGÖRÜLER

Uluslar arenasında ön plana çıkabilmek ve dünyayı bütün canlılar için yaşanabilir bir yer kılabilen ciddi bir mücadeleyi gerektirmektedir. Çünkü bu alandaki rekabet, bireyler ve işletmeler arasındaki rekabetten çok daha şiddetlidir. Teknolojik gelişmelerin ve bu gelişmelerin tetiklediği dönüşümlerin ortaya çıkardığı küreselleşme uluslar arasındaki rekabeti farklı bir niteliğe büründürmüştür (Preyer, 2002: 93). Azımsanmayacak ölçüde bilim insanı küreselleşmeyi çağdaş sömürgecilik aracı olarak değerlendirmektedir (McLaren ve Farahmandpur, 2001; Ştefanachi, 2011: 313). Bu tezi savunanlar, küreselleşmenin ABD’nin başını çektiği belli merkezlerin çıkarına geliştiğini iddia etmektedirler. Merkezin dışında kalan ulusların parçalanmış ve dağınmış bir yapı sergilemeleri, onları dünya ekonomisini, siyasetini, kültürünü ve geleceğini belirleme gücünden yoksun bırakmaktadır. Sonuç olarak bu uluslar, merkezlerce alınan kararlara ve sunulan koşullara uymak durumuyla karşı karşıya kalmaktadırlar (Karabıçak, 2002: 117). Parçalanmış ve dağınmış bir yapı sergileyen ulusların sahip oldukları fiziki ve beşeri zenginlikler küreselleşmeyi bir sömürü aracı olarak kullanan merkezlerce sömürülmektedir. Bu ulusların kaderi, parçalanmışlık giderilmedikçe

Turkish Studies

değişmeyecektir. Bu anlamda Kotler ve diğerleri (2009: 108), ulusal yapılanmaların özellikleri ve çeşitli uluslar tarafından oluşturulan stratejik birlikler nedeniyle küresel ölçekte cereyan eden böylesi bir rekabet ortamında ön plana çıkmak isteyen ülke siyasetçilerinin, ülkelerinin rekabet ve stratejik işbirliği politikalarını şekillendirmek zorunda olduklarını belirtmektedir.

Yüzyıllardır işlemeye devam eden küresel sömürü sistemi karşısında birçokları öğrenilmiş çaresizlik içerisinde olsalar da, Necmettin Erbakan bu çarkların ‘Yeniden Büyük Türkiye’ ve ‘Yaşanabilir Bir Dünya’ özlemine sahip insanların birlikte hareket etmesiyle kırılabileceği fikrini ortaya atmış ve bu anlamda dalga kıran ve dalga kuran işlevi üstlenecek yapılanmaların neler olduğunu belirtmiştir. Ayrıca yetki anlamında fırsat buldukça da, bu yapılanmaları hayata aktarmaya gayret etmiştir. Küresel sömürü düzenine karşı yürütmüş olduğu mücadelesi ve adalet ortak paydasında birleşen insanların yüreğine yeni bir dünya kurulabileceğine dair aşlamış olduğu inanç nedeniyle Erbakan, Hak-Batıl mücadelesinin sembol şahsiyetlerinden biri olmuştur.

Milli Görüş hareketini ‘moso bambu ağacı’na benzeten Can’ın (2011: 17), bu benzetmesinden hareketle inanç değerleri üzerinde yükselen ve toplumsal derinliklere kök salan bu hareketin köklerinden aldığı güçle varlığını sürdüreceği ve hedeflerine ulaşacağı söylenebilir. Erbakan tarafından kurulan Milli Görüş Hareketi özü itibarıyla insanı konu alan yani insanın ilgi alanına giren her şeyle ilgilenmekte (Tuna, 2012: 163) ve ahlakın hakim olduğu bir dünya öngörmektedir (De Leon vd., 2009: 208). Nihai amacı, kuvvet, ayrıcalık ve menfaat üzerine kurulu sömürü düzeni yerine yeryüzünde yaşayan her bir ferdin insanca yaşayabileceği yeni bir sistem kurmaktır (Erbakan, 1991: 15). Erbakan (2014: 250) hayatının özünü oluşturan bu mücadelesinin sebebini, “Ben bu mücadeleyi ikbal, makam, şöhret veya seçimlerde bana oy versinler diye yapmadım. Ne yaptıysam Allah rızası için yaptım” diyerek özetlemiştir.

REFERENCES

- Akgül, A. (2015). Kur’an-ı Kerim Türkçe Meali. İstanbul: Furkan Neşriyat.
- Akgül, A. (2011). Dünyanın Değişimi ve Erbakan Devrimi. İstanbul: Togan Yayıncılık.
- Anderson, B. (2008). The spirit of leadership. Zaltbommel: The Leadership Circle.
- Angosto- Ferrández, L. F. (2016). The afterlives of Hugo Chávez as political symbol. *Anthropology Today*, 32(5), 8-12.
- April, K., Peters, K., Locke, K., & Mlambo, C. (2010). Ethics and leadership: enablers and stumbling blocks. *Journal of Public Affairs*, 10(3), 152-172.
- Arslan, D. Ali. (2015). Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Üsküdar’ın Siyasi Yapısının Sosyolojik Analizi. *Karadeniz Araştırmaları*, (47), 113-150.
- Baloğlu, N. & Karadağ, E. (2009). Ruhsal Liderlik Üzerine Teorik Bir Çözümleme. *Educational Administration: Theory and Practice*, 15(58), 165-190.
- Bentz, A. S. (2012). Symbol and power: the Dalai Lama as a charismatic leader. *Nations and Nationalism*, 18(2), 287-305.
- Can, B. (2011). Ölümünde Bile Sisteme İsyanı Sürdüren Adam: Mücahid Erbakan. *Umran Dergisi*, (Nisan), 15-29.
- De Leon, C., Desai, M., & Tuğal, C. (2009). Political articulation: Parties and the constitution of cleavages in the United States, India, and Turkey. *Sociological Theory*, 27(3), 193-219.
- Erbakan, N. (1996). TBMM Bütçe Görüşmeleri. 09 Aralık, TRT1.

- Erbakan, N. (2014). *Davam*. Ankara: MG V Yayınları.
- Erbakan, N. (1973). *Milli Selamet Partisi Seçim Beyannamesi*. İstanbul: Fatih Yayınevi.
- Erbakan, N. (1991). *Adil Ekonomik Düzen*. Ankara: Semih Ofset Matbaacılık.
- Erbakan, N. (1997). *Diyanet Vakfı tarafından düzenlenen Kutlu Doğum Haftası Programı açış konuşması*. Ankara: 28.04.1997.
- Erbakan, N. (2016). *Yeni Bir Dünya ve Adil Düzen*. Ankara: MG V Yayınları.
- Ersin, İ. & Yıldırım, C. (2016). Necmettin Erbakan'ın Manevi Kalkınma Söyleminin İslam Ekonomisi İçerisindeki Yeri ve Sosyal Sermaye ile Asimetrik Bilgi Konularıyla İlişkisi. *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies*, 2(1), 141-158.
- Fairholm, G. W. (1996). *Spiritual leadership: Fulfilling whole-self needs at work*. *Leadership & Organization Development Journal*, 17(5), 11-17.
- Fairholm, G. W. (1997). *Capturing the heart of leadership: Spirituality and community in the new American workplace*. Westport: Greenwood Publishing Group.
- Fairholm, G. W. (2000). *Perspectives on leadership: From the science of management to its spiritual heart*. Westport: Greenwood Publishing Group.
- Fernando, M., Beale, F., & Geroy, G. D. (2009). The spiritual dimension in leadership at Dilmah Tea. *Leadership & Organization Development Journal*, 30(6), 522-539.
- Firth, Raymond. (2011). *Symbols: Public and private*. Oxford: Routledge Revivals.
- Franco, M., & Matos, P. G. (2015). Leadership styles in SMEs: a mixed-method approach. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 11(2), 425-451.
- Fry, L. W. (2003). Toward a theory of spiritual leadership. *The leadership quarterly*, 14(6), 693-727.
- Greenleaf, R. K. (1977). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness*. New York: Paulist Press.
- Han, M. (2015). A study on principles of leadership and conditions of a leader. *Indian Journal of Science and Technology*, 8(25), 1-6.
- Heine, S. (1990). Does the Koan Have Buddha-Nature?: The Zen Koan as Religious Symbol. *Journal of the American Academy of Religion*, 58(3), 357-387.
- İbicioğlu, H. (1998). "Kişilik-Liderlik", *Yönetim*, 9(30), 21-30.
- Kaplan, Y. (2016). Erbakan: Dalgakıran ve Dalgakuran, *Yeni Şafak Gazetesi*. 29.02.2016
- Karabıçak, M. (2002). Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerinde Ortaya Çıkan Yönelimler ve Tepkiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(1), 115-117.
- Karahalil, E. (2017). Milletinin Saadetini Nobel Ödüllerine Tercih Eden Bilim İnsanı: Prof. Dr. Necmettin Erbakan. *Anadolu Gençlik Dergisi Prof. Dr. Necmettin Erbakan Özel Sayısı*, Şubat, 53-61.
- Kotler, P., Jatusripitak, S. & Maesincee, S. (2009). *Ulusların Pazarlanması: Ulusal Refahı Oluşturmada Stratejik bir Yaklaşım*. (çev.: Ahmet Buğdaycı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Turkish Studies

- Kurdaş, M. (2016). Erbakan Hoca Olsaydı, Yeni Bir Dünya Kurulurdu. *Milli Gazete*, 16.08.2016.
- McLaren, P., & Farahmandpur, R. (2001). Teaching against globalization and the new imperialism: Toward a revolutionary pedagogy. *Journal of Teacher Education*, 52(2), 136-150.
- Meng, Y. (2016). Spiritual leadership at the workplace: Perspectives and theories (Review). *Biomedical Reports*, 5(4), 408-412.
- Mihalcea, A. (2014). Leadership, personality, job satisfaction and job performance. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 127, 443-447.
- Osboei, F. K., & Nojabae, S. S. (2016). The Relationship between Spiritual Leadership and Quality of Work Life among Employees: Case Study of Education Offices in Mazandaran, Iran. *International Journal of Humanities and Cultural Studies (IJHCS)*, 3(1), 1858-1867.
- Öz, A. (2011). Bütünlüklü olarak değerlendirdiğimiz zaman Milli Görüş bir perspektif, bir model önerisi sunuyordu. Serkan Yorgancılar'la Söyleşi. *Umran Dergisi*, (Nisan), 40-49.
- Preyer, G. (2002). Globalization and the Evolution of Membership. (ed.: Gerhard Preyer and Mathias Bös). In *Borderlines in a Globalized World* (pp. 85-98). Netherlands: Springer.
- Salehzadeh, R., Khazaei Pool, J., Kia Lashaki, J., Dolati, H., & Balouei Jamkhaneh, H. (2015). Studying the effect of spiritual leadership on organizational performance: an empirical study in hotel industry. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 9(3), 346-359.
- Songur, M. (2015). Erbakan Gerçeği ve Manevi Vasiyeti. Konya: Damla Ofset.
- Ştefanachi, B. (2011). Globalization and Identities – A Constructivist Approach. (312-318). (ed.: Přemysl Mácha and Tomáš Drobík). *The Scale of Globalization Think Globally, Act Locally, Change Individually in the 21st Century*. Ostrava: University of Ostrava.
- Vielhaber, D. (2012). The Milli Görüş of Germany. *Current Trends in Islamist Ideology*, 13, 47-68.
- Yetiş, İ. (2012). Siyasal İslamcılık değil İslami Siyaset Yaptı, *Milli Gazete*, 18.12.2012.
- Yıldırım, M. (2016). Erbakan'ı Anlatmak mı? Erbakan'ca Yaşamak mı? *Milli Gazete*, 28.02.2016.
- Yıldız, A. (2003). Politico- Religious Discourse of Political Islam in Turkey: The Parties of National Outlook. *The Muslim World*, 93(2), 187-209.
- Yılmaz, İ. (2009). Muslim democrats in Turkey and Egypt: participatory politics as a catalyst. *Insight Turkey*, 11(2), 93-112.
- Yılmaz, S. (2016). Milli Görüş Hareketi: Toplumsal Hareketlerde Çerçeve Değişimi Etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 1164-1185.
- Yılmaz, F. (2017). Evrensel Bir Bakış Açısıyla “Barış ve Uzlaşım Mimarı Olarak Necmettin Erbakan”. *Anadolu Gençlik Dergisi Necmettin Erbakan Özel Sayısı*, Şubat, 281- 287.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Biçkes, D.M. - Yılmaz, C. & Bakkal, H. (2017). "A Leader and a Symbol Personality: Necmettin Erbakan / Lider Bir Kişilik ve Sembol Bir Şahsiyet Olarak Necmettin Erbakan", *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Millî Görüş Özel Sayısı) Volume 12/8, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11649>, p. 51-70.